

12 RÖPIRAT.

Budapest 1885. márczius 15.

V. évfolyam

VI. füzet.

A felsőház szervezéséről szóló törvényjavaslat a képviselőház előtt.

– Február 10-től márczius 4-ig. –

A főrendiházi reformjavaslat fölötti vitát két főszme vezérelte. A kormány és pártja hatalmát egy mindenre kész felsőház alkotása által akarta megszilárdítani. Hisz mindenhatósága eddig csak a jelenlegi főrendiházban tudott ütközni.

Mindkét szándékát a kormány nagyszámú élethossziglani kinevezések behozatala által akarta eszközölni. Így egyrészt majorizálhatók lennének a felsőház született és egyházi elemei, másrészt ahány zsidót kölcsönkötéskor Rothschild bealkuszik, annyit nevezhetne ki folyton minden fenakadás nélkül.

Az egész ellenzék, hogy Tisza hatalmát örökre meg ne állapithassa egy szolgálalkú felsőház alkotásával, ellenezte a kinevezést és a főispánokat a megyék által választott felsőházi tagokkal akarja helyettesíteni.

A habarék egyébként kisebb számú kinevezetteket e választottak mellett meg akart hagyni. Tehát a zsidónak ő is készített helyet. A függetlenségi javaslat csak választást fogad el és ezért közelebb áll az antiszemita-párt elveihez, de lényeges pontokban mégis különbözik.

Általános benyomása a vitának az volt, hogy alig találkozik két ember a ház gondolkozó elemei közt, ki a felsőházi szervezés módozataira nézve teljesen egyetértene, és ez csak azt bizonyítja, hogy a reformkérdés még teljesen éretlen, csak hatalmi célokat akar e kérdés idő előtti előhozatala által a kormány elérni.

Eredménye tehát e reformnak nem lehetne egyéb, mint egy óriási kudarcz, mint a Babel tornyának építésénél, midőn úgy összekavarodtak a munkások nyelvei, hogy egymást meg nem érthették.

Legveszélyesebb oldala volna azonban e reformnak az, hogy az a bomlasztó zsidó elemnek törvényhozásunk legmagasabb és legkonzervatívabb hivatású tényezőjét megnyitná.

Ezért első fontosságú volt e vitánál az antiszemita-párt működése, melyet itt leírni bátor leszek.

Ónody Géza nyújtá be az antiszemita-párt határozati javaslatát, mely ekkép szól: „A ház a felsőházi törvényjavaslatot, miután abban a főrendiház függetlenségét és keresztény nemzeti jellegét biztosítva nem látja, el nem fogadja.”

Ónody, beszédének politikai részében meggyőző érvekkel harcol a választás mellett, szemére veti a kormánynak, hogy a javaslat benyújtásánál azt a boszú érzete vezérelte a tavaly a főrendiházban vallott kudarc miatt, és miután zsidóházassági javaslata ott megbukott, a főrendiházat akarja összeházasítani a rabinussal. Kár hogy Tisza még a rabbinus mellé egy saktert nem vesz. Az emancipatio-törvényben csak a zsidó lakosoknak polgári jogokkal való megajándékozásáról van szó, de vallásuk és felekezetük elismerése se ott se máshol törvényeinkben egy szóval sem lévén említve, azt közjogilag intézményeink alakításánál tekintetbe nem vehetjük.

Sikerült ötletei általános derűtséggel, beszédének érdemleges részei tetszéssel fogadtattak.

Utána az antiszemita-párt részéről beszélt *Vadnay Andor* szokott Isi tűnő nyugodt előadásával. Igen szép átgondolt beszéde tele volt csipős megjegyzésekkel. Jókai – így szól – a javasolt rabinuson kívül még az orthodox rabinus förtelmes alakját is szeretné a felsőházban látni. De mit is akar a kormány a rabinus felvételével elérni? Azt-e, hogy az antiszemitizmus terjedjen vagy hogy megszűnjék? Ha előbbit akarja, fáradtsága felesleges, mert azt elvégezzük mi, – ha pedig azt akarja, hogy megszűnjék, akkor kár még a hájszál gyökerek számát, melylyel ez idegen faj hazánkhoz van kötve, egygyel szaporítani, miután e szaporítás népünket csak megerősítheti azon meggyőződésében, hogy le kell számolnunk a zsidósággal előbb-utóbb, és a zsidósággal együtt meg nem maradhatunk. A szóló csak legszélsőbb esetben fogadja el a kérdés kiűzéssel való megoldását, de e legszélsőbb esetben – igen. Az elnök erre megintó Vadnajt, hogy 600.000 honpolgárról nem szabad ilyeneket mondani, mire Vadnay oly mély tisztelettel, de oly ügyesen replikázott, hogy elmúlt az elnöknek a kedve a további beavatkozástól.

Kedden, b. *Andreánszky Gábor* beszélt főleg a census ellen. Figyelmeztette a házat, hogy a census lassanként kiszorítja a született törvényhozókat a főrendiházból és marad az egyedüli uralkodó. És akkor a börze minden nagyobb árfolyamhullámszásánál ki-be ugranának, mint felsőházi tagok a börzének majd haussera, majd a contremineben játszó zsidai. Constatálta továbbá a javaslatból, hogy míg ő Felsege a szegény mágnást csak élethossziglani tagnak és csak a minisztérium ellenjegyzése mellett nevezheti ki, – addig a legközelebbi 3000 ft földadót fizető zsidó kisasszony megteheti azt örökös tagnak és pedig a táti ellenjegyzése nélkül is.

Beszéde végén apostrophálta a mágnásokat, hogy gondolják meg, mikép 1848-ban a nemesség egyenlően áldozott, most pedig e javaslat

elfogadásával lemondana a gazdag mágnás nem saját, de a szegényebb mágnás jogairól, mi ugyan nem volna tisztességes.

Csütörtökön *Margitay Gyula* tartott egy rövid de sikerült beszédet, melyben tiltakozik, hogy a mindenhol befurakodó zsidó bejusson a felsőházba is; mint minden antiszemita szónok, természetesen ő is elfogadta Ónody határozati javaslatát.

Pénteken beszélt először *Veres József*. Mennél többször hallja ezen kitűnő szónokot a ház, annál nagyobb hatást tesz beszéde.

Gyönyörű hangjához, melynek párja nincs a házban, szép megjelenéséhez és előadásához: e külső kellékekhez mért. volt beszédének tartalma is. Ezen beszédében Tisza iránti bizalmatlanságának indokait oly meggyőző érvekkel fejtegette, hogy az elnök szükségesnek látta, őtet, hogy a hatását beszédének lerontsa, félbeszakítani azzal, hogy a tárgynál maradjon, *melytől* ugyan a szónok egy perczig sem tért el.

Veres után *Komlóssy* mondott egy jó ötleteket tartalmazó beszédet.

Szombaton bezárták a vitát és így Ónody zárszavát hétfőn az ülés kezdetén mondotta el. Zárszava még indokoló beszédét is felülmúlta, valamint az előadás szépségében úgy a beszéd bétartalmában. Nagy figyelemmel hallgatta az egész ház az antiszemitizmus jogosultságát bizonyító fejtegetéseit.

Erre következett a szavazás; miután pedig a függetlenségi párttól sok volt elmaradva, a kormánypárt pedig kivéve néhány beteget és renitenst, bezavarta összes vak engedelmességű mamelukjait, a törvényjavaslat általánosságban 76 szavazattal lett elfogadva.

A részletes vitánál, miután abban csak az 5. §. d) pontja, mely a rabbinusról szól, bírt legfőbb érdekekkel – a vita vezetését az antiszemita vették át.

Andreánszky nyújtotta be a javaslatot, hogy a zsidó előjáró maradjon ki. Azzal indokolta javaslatát, hogy a zsidóság vallása se be nem vétetett, se el nem ismertett törvényesen, és ezen elismerést csak akkor lehetne eszközölni, ha a zsidók betérjesztenék vallástételeiket, mit azonban azért nem tehettek, mert abban valószínűleg erkölcs és társadalom-ellenes tanok foglaltatnak. Azonkívül a zsidók nincsenek felekezettel szervezve, vagy 5 külön felekezetre oszlanak, az egyik felekezet rabbinusa vagy előjárója a másik felekezetet nem képviselheti; továbbá a zsidók papjai nem választatnak mint a protestánsoké, de szerződhetnek mint az operaénekesekek. Tiltakozik az ellen, hogy zsidó kerüljön a felsőházba, tiltakozik hogy kerülő utakon csempéztessék e vallás elismerése törvényeinkbe, de tiltakozik az ellen is, hogy a zsidó rabbinus ezen paragrafus alapján mint főpap kerüljön a felsőházba. A kinevezettek közt lesz úgysis a rabbinus, rokonelemek társaságában jobban érzeuó magát, mint e §-ban a keresztlő víz közvetlen szomszédságában.

Erre a beszédre, mely síri csendben és figyelemmel lett meghallgatva, Pulszky neki akart rontani. Olyan mérges volt hogy beszélni sem tudott a szavakat keresgette és nem találta, és így a szomszédok súgták azokat neki, többnyire teméntelen nem jó szándékból olyanokat, melyeket nem tudott használni, erre persze még mégesebb lett e nagymester és még inkább akadozott. Derűtség a vén komédiás személyének rovására volt a felsült philippikának méltó jutalma.

Ezután Göndöcs szólalt fel, szinte a zsidórabbinus ellen, és bővebben kifejté Andreánszky indokait.

Erre pedig a miniszterelnök beszélt, s miután látta hogy az antiszemita érveket nem tudja megcáfolni, azért kérte a rabbi felvételét, hogy lássák miképp a nemzet nem hagyja magát terrorizálni az antiszemiták kurjongatásai által. Miután ezen se a parlamentbe belé nem illő modor, se a komoly érvelésbe nem illő indok ellen, melynél jobbat még a miniszterelnök ismert furfangja sem volt képes találni, az antiszemita-párt hangosan tiltakozott, megretírált kissé a miniszterelnök és a kurjongatást csak a házonkívüli antiszemitákra vonatkoztatta. Erre hogy Vadnay ne felelhessen, az elnök rögtön bezárta az ülést.

Másnap *Vadnay* odamondott a miniszterelnöknek magyarán. Kurjongatott – így szólt – a miniszterelnök úr pedig azért, hogy az udvari várakban meghallják. Persze most gyengébb a hangja, – hisz a tigris sem ordít ha többé nem – éhes. A miniszterelnök úr ugyan meg nem ijeszt senkit, hiszen meghunyászkodott még a csöcselék előtt Zág-rábban is. A kaméleon bárhogy változtatja színét, krokodilus soha sem lesz, mindig csak kígyó marad.

Erre *Nendtvich* szólt, Mária Terézia királyné egy levelét idézte, melyben a nagy királyné a zsidókról oly kifejezésekben emlékszik meg, melyeknél erősebbeket az antiszemiták sem szoktak használni.

Midőn Rothschild egy levelét idézte, az elnök a tárgynál maradásra intette. De ő az elnök méltatlan beavatkozását önértetesen visszautasítva, a rabbinust el nem fogadta.

A vitát erre a napra *Veres József* zárta be egy remek szónoklat-tal, mely óriási hatást tett a házban. Bebizonyította, hogy a zsidó vallás nincs bevéve, nincs elismerve, megemlékezett a zsidók rossz oldalairól és ígérte, hogy amint a zsidók ezen rossz szokásaikról lemondanak, törvényesen be lehet őket venni, és akkor az antiszemita-párt is szétment és begöngyöltett győzelmi zászlóját leteszi örök emlékül a múzeumba. Míg azonban ez meg nem történik, minden tisztességes ember antiszemita. A rabbit el nem fogadja.

Másnap még beszólt többek közt Roth Pál patikárius, ki annak idejében választási contót nyújtott be mandátuma helyett a háznak. Neki akart menni a furcsa úr az antiszemitizmusnak, de akkép védelmezte a zsidókat és kormányt, hogy egyik sem köszönte meg. „Az antiszemitizmus csak gyenge fejedelmek – közbekiáltások: ez felségsértés! – azaz gyenge kormányok alatt juthatott csak érvényre. Szent László és Kálmán király kormányait ezek közé sorozta. Ösmer – szóló – egy várost, hol 48 előtt 4 zsidó család volt csakis, most már több száz zsidó család van.” Óriási kacajjal fogadta a ház a zsidóság ezen kétes érdemének felkarolását. Végre valami strupérozott pegazust nyergelt meg. A ház óriási derültsége közt beszólt Virágos bérezek, légből emelkedő pacsirták, odúban levő baglyok és a magasan repülő sasokról. Mire az elnök már maga is megsokalta és ez volt az első eset, hogy kormánypárti szónokot megintett volna, hogy ne beszéljen sasokról, mikor már mindenki unja a dolgot. Erre a tisztelt úr egy filozofikus frázissal zárta be beszédét, hogy mindnyájan egy atyának. vagynnk testvérei (!) t. i. ő is meg a rabbinus is.

Erre következett a névszerinti szavazás; a kérdés ketté lett sza-

kitva és a szavazás arról folyt, kell-e zsidó pap a felsőházba: igen vagy nem. A teli ház egyszerre félig megürült, nem szavazott 195, ebből vagy 100 jelen volt a, szavazás előtt és szavazás után ismét előjött.

Szavazott összesen 214. Hogy kell zsidópap, ebből volt 12 függetlenségi, köztük Irányi, Helfy, 2 pártonkívüli, 21 habarék, köztük gr. Apponyi Albert, Szilágyi Dezső, Horánszky, és 6 szász, a többi kormánypárti, köztük sok horvát és 3 katolikus pap u. m. Latinovics kanonok, itostaházy budai plébános és Szécsényi Jenő. – Nemmel szavazott 11 antiszemita, 1 kormánypárti: Kissovich kanonok, 2 pártonkívüli, 9 mérsékelt ellenzéki és 21 függetlenségi. Ha Irányi és Apponyi óriási pressiót nem gyakoroltak volna az ellenzékre, egészen másként ütött volna ki a szavazás. A zsidó pap Tiszán kívül e két úrnak köszönheti felvételét, ha a főrendiház az egész férczművet meg nem buktathatja. A-y.

Spekuláció és börze.

Rikítóbban és drasztikusabban nem világíthatott volna meg rősz közgazdaságunk s a vele összekötött börzeüzelem, mint a legutóbbi események által.

A mai termelési mód nem felel meg erkölcsi indoknak. A helyett hogy a fogyasztásnak és a szükségletnek szolgálna s ezen tényezőknek alárendelné magát, a modern termelés pusztán a spekulációnak szolgál. Nem a szükségletnek, hanem a rebachnak a szolgálatában termelnek az emberek, és a konjunktúra a vezéreszméje a javak előállításának. Ha ez, bár csak rövid időre is, magát kifizető árakat remél, akkor gyárak támadnak, akkor művelési ágak tűnnek fel, hogy végül rövidebb vagy hosszabb idő után természet s szükségyszerűleg a megsemmisülésnek legyenek kitéve. A helyett hogy a javak előállítása a javak fogyasztásához alkalmazkodnék, igen gyakran és csak a profit céljából mint önálló tényező lép fel és tán egyidőre uralja is a helyzetet. Minekutánna azonban ilyen alapon támadt és a valódi szükséglethez nincs alkalmazva, nyomában jár a katasztrófa. Tanulságos példát nyújt erre a cukorgyár-
ipar. A „konjunktúra” gyárakat teremtett és sok ezernyi eddigi szántó-föld répatermelő földdé változott át. Egész mezőgazdasági kerületek változtatták meg művelési águkat a cukorgyárak szolgálatában és ezer meg ezer munkás tolongott ezekbe. Produkáltak minden más terv, minden más cél nélkül, mint csak a nyereség céljára. Addig, míg a piac az így termelt áruk felvételére képes s abban a helyzetben volt, hogy a terméayt a fogyasztók közt elhelyezze, addig ment az üzlet. Mikor azonban végre a cukortermelés a cukorfogyasztást felülhaladta, mikor az árukelet hiányzott, akkor beállt a válság.

A gyárak bejárva, a unkások elbocsátva, a mezők pusztán. A gazdasági rablóhadjárat végét érte.

Ekként szakított ki a csehországi cukoripar ezer meg ezer munkást eddigi keresményéből s tette most őket ki az országuóra.

A répával beültetett földek kimerülve vannak, és más művelésekre évekre hasznavehetetlenekké váltak. Az erőszakolt cukoripar folytán támadt más-termelési ágak meg bénítva, s a gazdasági válságok beláthatatlan láncolata logikai következménye a spekulációnak. A

kenyér nélkül maradt munkások a még megmaradt kevés gyárakba tolnak és munkakínálatukkal lenyomják az ezekben foglalkozóknak a munkabérét, Nyomor és inség azok az útmutató kövek, melyek az ilyen iparnak az útját jelzik. Az ilyen spekulációk egész vidékeket évekre elpusztítanak, s a nép nyugodt gazdasági fejlődését szüntelenül zavarják. Következései ugyanazok mint a börzejátéké. Ez a túlspekuláció az iparban.

A börzejáték, a spekuláció az értékek különbözetére még nagyobb veszélyekkel jár. A börzejáték semmit sem termel, semmit sem fogyaszt, hanem megsemmisít. A munka rovására él és tartja fen magát, s a munka állandó adót fizet neki.

Fáradság nélkül maggazdagodni a jelszava a börzezsidoóknak, s a nemzeti munka folytonos veszélyben van a pillanatnyi börzeüzelem miatt, folytonos függőségben tőle. A börze a mai alakban egy a munkára nézve kiválóan ellenséges hatalom. A börze mint a tőke közvetítője az iparral egészen megfordított állásba jutott. A helyett, hogy a munkát megtermékenyítene, ezt kizsákmányolja, és fejlődésében munkakerülő zsidók uralma alá hajtja. A börze a melegágya és főiskolája a korrupciónak. Belőle szivárog a csalárd spekuláció mérge valamennyi gazdasági ágba. Munka nélkül meggazdagodni a törekvése mindegyik börzezsidoónak, és ez a példa elragad a társadalom minden körére. A korrupció a börze gyermeke. Az által, hogy ez a játékbarlang minden zsidógyereknek nyitva áll, az által, hogy minden ide szaladt lengyel zsidó ott szédeleghet, a börze munkakerülő kalózok gyűlhelyévé lett, a kik onnan vonulnak ki rablóhadjárataikra. Ez a baj mindadig újabb bajokat fog szülni, mindadig, míg a börze nem tétetik azzá, a minek lenni kellene, a legitim pénzforgalom helyévé Szorítottassék a börzelátogathatás joga a helyben fenálló bankcézerekre és kereskedőházakra, tiltassék meg mindenkinek másnak a bejárás és tiltassék el a különbözeti üzlet. Akkor majd lehetlenné lesz téve az is, hogy részvénytársulatok hivatalnokai saját szakállukra spekulálhassanak, akkor lehetlenné lesz téve az is, hogy oly személyek mint Kuffler Henrik, üzelmeket üzhessék. Az aranyborjú körüli táncznak egyszer már véget kell vetni, míg az a nemzet egész gazdaszata romban nem fekszik, és az anarchizmusnak tárt kapu nem nyitattik.

Oest. V-d.

A szabadkőművességről.

Egy igen olvasott olasz havi folyóirat kevéssel ezelőtt ezt írta: „Sok, igen sok szabadkőműves, sőt úgy hisszük azok legnagyobb része nem tudja azt, hogy az őket kormányzó láthatatlan kéz, az őket igazgató titkos szellem: a zsidóknak a keze és szelleme; pedig mégis így van. A zsidóság legnyilvánvalóbb uralma a társadalom az államok, a sajtó és a nemzetgazdaszati érdekek fölött, melyek a politikával oly szorosan összekötvék, senkinek figyelmét ki nem kerülheti, a ki napjaink történelmét figyelemmel kíséri. Azon helyzetben, a melyben Európa népei jelenleg vannak, abszolúte szükséges semmit el nem titkolni abból, a mi az ő pusztulásukra kell hogy vezessen, és azt az utat és módot el nem hallgatni, a melyen ez a pusztulás a zsidók által uralt szabadkőművesség által előidéztetik. „Ennek a roppant társulatnak, — írja Gougenot des

Mousseaux, leghíresebb munkájában, (Le Juif, le judaïsme et la judaïsation des peuples chrétiens, Paris, 1869.) – kevés számú beavatott tagja van, azaz *valóságos* mesterei, a kik tagjai a *zsidóságnak* és nem tévesztendőök össze a látszólagos mesterekkel: fejedelmekkel és más magasrangú személyekkel. Azok a valóságos főnökök, a kiket a közönséges beavatottaknak legkevesebbje s leginkább csak nom de guerre-jük alatt ismer, a kabalistáktól való titokban tartott függőségük alatt vannak összeeszküdve. S ez a példa nélkül álló tény azon szorgos titoktartásban leli magyarázatát, a melyre az illetők eskük és fenyegetések által kötelezve vannak, s abban a tényben, hogy ezen szektának titokteljes alkotmánya legtöbbször csak zsidó tagokat vett fel legfelsőbb tanácsába.

Hogy az eredetileg jó czólja ezen társulatnak, tudniillik a tiszta humanitási elvnek terjesztése az egész világon, ma már csak pusztán *czégér*, s tért engedett egy egész más, bizonyára rosszalandó, mert a nyilvánosság világát kerülő czélnak, kiderül abból is, hogy ez a szekta még a *legsabadabb* országokban is, a melyekben fenállása meg van engedve, és a legsabadabb véleménynyilvánításnak a legcsekélyebb megszorítása sem létezik, (mint Amerikában, Angliában és Belgiumban.) gyülekezeteit *titkon* tartja. Bizonyára a legrosszabb eszköz arra, hogy jó és nemes eszményeknek széles kiterjedést szerezzen.

Már a legszabadelvűbb monarcha, II. József császár is *kökterhandának* nevezte a szabadkőműveseket, mi fölött ezek nagyon megszeppennek; mit mondana hát ma, ha a mai szabadkőműveseket látná?

Mindabból, a mit a jelenlegi szabadkőművességről tudunk, bizonyosra vehető az, hogy a páholyokhoz tartozó nem-zsidó elemek csak arra valók, hogy a *zsidók*, a *zsidóivadékok* és zsidópajtások részére a gesztenyét speciális zsidónemzeti czélokra a tűzből kikaparják.

„Oesterr. Volksfreund”

Szózat a magyar néphez!*)

(Vége.)

A zsidó asszonyok és leányok fejeiket langyos pálinkába mossák; a pálinkát pedig kölcsön kérik valamely zsidó korcsmárostól, – ki azt valami csekély fizetésért kiadja, – s ha megmosdottak benne, ismét visszaviszik, a korcsmáros pedig visszatölti hordójába s megitatja azt drága pénzért a keresztyénekkal. De nemcsak a pálinkával, hanem a borral is így tesznek; piszkos, sebes lábaikat langyos borban áztatják. rühes testöket azzal mosogatják, s ezenkívül minden más kigondolható undokságot beleöntögetnek a zsidó korcsmárosok a keresztyén embernek szánt borba s úgy itatják azt meg méregdrágán a keresztyén emberrel.

A nem-zsidóval minden ocsmányságot megetetni, megitatni, a zsidó dicsőségnek és vallásos kötelességnek, erénynek tartja. Kínáld meg csak a zsidó korcsmárosat a tőle kirendelt borral vagy pálinkával, nem fejét rázva mondja-e: „*mohsl nehm esshik jól*,” és nem visszautasítja-e szíveségedet? Igen! mert ő tudja jól, hogy az általa így összekotyvasztott zagyvalék nem emberbe való.

*) Külön lenyomatban is megjelent szerző kiadásában.

Mínt hogy a zsidók mindenféle piszkot, mocskot bele legyvegelenek a borba, ők magukról vonva a következtetést, bezzeg igyekeznek ők szüretelés alkalmával megtölteni saját hordóikat úgynevezett *koserborral*; de ekkor ott süti ám a makkot a zsidó éjjel és nappal vigyázva arra, hogy a keresztyén embernek alkalma ne legyen oly undorító pizsokságokat vegyíteni az ő borába, mint ő szokott a keresztyén ember italába. De a tejjel is így cselekszik a zsidó. Ha például valamely földésztl tejet hordat a zsidó, kialkussza előre, hogy csakis az esetben kell a tej, ha a zsidó cseléde jelen van a megfejtésnél, nehogy a keresztyén ember valami undokságot vegyítsen a neki szánt tejbe, mint vegyítene ő, ha a keresztyén ő tőle hordatna tejet.

Sőt általában tudva van már az is, hogy a zsidók halottaikat is meleg borban vagy pálinkában fűrésztik meg, mely bort vagy pálinkát szintén nem öntenek ki, hanem megitatják drága pénzen a keresztyénekkel.

Íme, ily utálatos undorító dolgokat mívelnek a zsidók! Úgyan ki volna tehát, ki ezt tudva, zsidó pálinkát, zsidó által mért bort továbbra is innék? Óvakodjatok édes barátim a zsidó által mért bort vagy pálinkát használni; óvakodjatok zsidó vendéglőben étkezni, zsidó mészárostól vagy hentestől venni húst, vagy zsidó kereskedőtől bármi élelmi cikket vásárolni, ezt saját jóléteket és egészségeket szempontjából mondom titeknek. Én ugyan, lelkemre mondom, ha 1000 forintot fizetne is a zsidó, mégsem innám meg egy pohár pálinkáját, s el nem költenem semminemű ételét vagy italát.

Hogy miből készíti a zsidó azt a pizsoklevet, mit pálinkának csúfolnak, röviden elmondom:

Vesz a zsidó egy liter spirituszhoz két, három, sőt négy liter vizet; aztán tölt hozzá bizonyos mennyiségű *vitriolt*, vagy *választóvizet*, mely azt a kellemetlen büdös szagot adja, mely általán minden zsidó pálinkán érezhető. Azután jön még hozzá, paprika, torma, *beléndek*, *nadragulya*, *varangvos* béka és egyéb hasonló fáintos íz- és zamatadó dolgok, hozzá adva még a köszvényes, fekélyes tagok áztatásából, tetves, koszos fejek és halottak mosogatásából visszamaradt levét: – s kész a finom bundérium. Kell-e belőle keresztyén polgártársam?!

Nem szörnyűség-e, hogy a szegény keresztyén ember verejtékkel szerzett jövedelme nagy részét ily csömörletes, undorító kotyvalékért a zsidóhoz hordja?!

De nézzük csak pénzügyi oldalát is a dolognak. Egy liter spiritusz ára 40 kr., a vitriol vagy választóvíz ára lehet 2 kr., készül ezekből 4-5 liter pálinka. Eladja pedig literjét a zsidó 28 krért, tehát 42 krajczárból előállít 1 frt 12, sőt 1 frt 40 kr is. Itt rejlik a zsidó regalé-bérlők csodás gazdagodásának titka; úgyancsak ebből világosan látható, hogy ők a keresztyéneknek nemcsak zsebe, de egészsége és élete rovására is gazdagodnak; valamint ezekből belátható, mily nemzetellenes bünt követ el a regalé-birtokosság, midőn zsidó kézbe adja az italméresi jogot.

Ezzel szemben nézzük meg, hogy tesz a becsületes keresztyén korcsmáros? Vesz egy liter spirituszhoz – a milyen persze csak keresztyén kereskedőnél kapható, – egy liter tiszta, jóitalú vizet, ezt jól összevegyíti, s így tartja jól ledugaszolt edényben legkevesebb 48 óráig, a mikorra az iható, jó minőségű pálinkává érik. Ha már most ő is 28 krajczáron adja el a pálinka literjét, világos, hogy hasonlíthatatlanul csekélyebb

haszna van, mint a lelkiismeretlen zsidó korcsmárosnak. Ezért nem fizethet a becsületes keresztyén korcsmáros annyi haszonbért a korcsmákért, mint a *békalevet* mérő zsidó; s így kerülnek a közegészség rop-pant kárára, veszedelmére túlnyomólag zsidó kézre a korcsmák.

Ezeket most már így értve, ne menjen senki a zsidó korcsmájába, ne igyék borából, ne igyék csömörletes pálinkájából, melyekben, mint a többi felhozottak mellett több helyen szintén kivilágosodott, *vasrúdra fűzött varangyos békákat* áztat, hogy annál marósabb egyen.

Kerülni kell a keresztyén embernek a zsidót mindenütt, mert az, hacsak szerét teheti, megcsalja, megkárosítja, megrontja, sőt meg is mérgezi. Ha pered van, zsidó ügyvédhez ne menj, mert, biztos lehetsz benne, hogy a legtöbbjük ellenfeleddel összejátszik.

Ne menjen a zsidóhoz szolgálatba senki, de különösen ne a leány, ha kedves előtte becsülete és élete. Ne menjen, már csak azért se, mert ott semmi rendet, tisztaságot, dolgosságot, jóra valósságot nem tanulhat, s a zsidóasszony, mielőtt a cselédnek odaadná az ételt, azt előbb leköpdösi, de persze úgy, hogy ezt a cseléd nem látja. Szülék! óvjatok magzataitokat a zsidótól, s ne engedjétek, hogy gyermekeitek e kéjencz, erkölcsstelen faj által elerkölcsteleníttessenek, megrontassanak, megbecstelentessenek, sőt meggyilkoltassanak! Emlékezzetek Tisza-Eszlárra!

Zsidónak nem kell adni haszonbérbe semmiféle birtokot; és ha zsidó mégis haszonbérrel, vagy pénzen vesz birtokot, oda kell hatni minden erővel, hogy ne álljon be hozzá senki béresnek, ne menjen hozzá napszámra dolgozni senkise. Hadd dolgoztassa földjét saját retyerutyájával. Azonképen lakhelyet haszonbérbe ne adjon zsidónak senkise; mert hisz, bármennyi haszonbért fizessen is, úgy sincs azon semmiféle nyereség, mert annyira összerondítja, piszkolja és rontja a lakást, hogy egy évi haszonbér nem elég a kitisztítására s kijavítására, és alig találkozik valaki, aki a zsidó által bepiszkított, berondított lakhelyet haszonbérbe kivegye. De zsidótól se vegyen ám senki földet árendába; mert biztos lehet megsalátásáról. Zsidó házába lakni senki ne menjen, mert ott még a szobák falai is – melyek keresztyének részére szánvák – halált gőzölgő méreggel vannak meszelve vagy festve.

Ne menjen senki zsidó boltba vásárolni. Ne vegyen zsidótól semmit, még ha tán olcsóbban adná is portékáját, mint a keresztyén kereskedő. Minden község gondoskodjék arról, hogy magyar keresztyén kereskedő telepedjék le a községben s a keresztyén egyedül ahoz járjon a szükségeseket beszerezni. Így, habár előbb kisszerű is az illető keresztyén kereskedő üzlete, a pártolás csakhamar módot ad neki üzletét annyira bővíteni, hogy a közönség mindennemű szükségleteit, kellő választékban és minőségben tőle fedezheti.

De nemcsak azért ne vásároljatok édes polgártársaim a zsidó boltosnál, mert az zsidó; hanem azért is, mert a zsidó, hogy a keresztyén ember iránti gyűlöletének tetteleg is kifejezést adjon – minden enni való tárgyat, melyet tőle keresztyén ember vásárol, milyenek a méz, liszt, kávé, szalámi, cukor, lekvár, túró, sajt, eczet stb. mielőtt eladná, leköpdösi, vágy valami undoksággal, mint például a mézet sziruppal, parafinkenőccsel, a lisztet fédervájszal, gipszszel, a lekvárt kulimászszal, korommal, összetört szilvamaggal, az eczetet saját vizelletőkkel felvegyíti; az ilyen eczettől nyálkásodik s romlik meg az eczetes uborka. Na-

gyon természetes, úgy az ily vegyíték jóformán semmibe sem kerülván, az illető élelmi szert olcsóbban is adhatja a zsidó; a vevő pedig nem tudván, mily undoksággal van az vegyítve, megveszi, mert olcsó. Persze a keresztyén kereskedő, ki ily gazságot nem cselekszik, nem adhatja az illető élelmi szert oly potom áron, mint a zsidó; s a keresztyén vásárol a zsidónál olcsó, de csömörletes undokságot. Ki hitelt nem ad ez állításoknak, vizsgálja meg a zsidó boltban például az ott árulni szokott mézet egész figyelemmel, s meg fog győződni róla, hogy az nem más, mint összevegyített kotyvalék. Aki zsidó boltban vett mézből ad valamely mézszegénységben szenvedő méhkasának mézet, biztos lehet benne, hogy méhe menthetlenül elpusztul.

Nem kell zsidó boltostól vásárolni semmiféle bolti cikket, még ha tán olcsóbban is adná azt, mint a keresztyén kereskedő: mert a zsidó oly ravasz és csalárd, hogy ha észreveszi, miszerint a keresztyénség az ő üzletét oda hagyogatja és a keresztyén boltosnál vásárol, – azt teszi, – habár veszteséggel is, – hogy olcsóbban adja portékáját, mint a keresztyén kereskedő; igyekezőn e veszteséget az illető árucikkek meghamisításával kipótolni. Sőt, hol többen vannak a zsidók, ott összebe szélnek, tanácsot tartanak, egyik a só, másik a petróleumot, harmadika cukrot adja olcsón, hogy a közönség az ily leszállított árucikkekkört a zsidó boltba menjen s nagyon természetes, hogy akkor már más tárgyat is ott vásárol, – mit pedig már drága pénzen fizettet meg vele a zsidó. A keresztyén boltos pedig minden árucikkeit így le nem szállíthatja, s így ott, hol az ily zsidó spekulációt, zsidó furfangot észre nem veszi a nép, – ott a keresztyén kereskedőnek meg kell buknia; mert az így összebeszél, összeszövetkezett cselszövő zsidókkal ki nem állhatja a versenyt, annyival kevésbé pedig, mivel az így összejátszó zsidók a keresztyén boltos szomszédságában eső zsidó boltosokat, közadakozásból segítik és kárpótolják, csakhogy ezek pórtékáikat olcsóbban adhassák és a keresztyén boltos ne boldogulhasson s így a kereskedés a zsidóság kezéből ki ne ragadtassák. Ha pedig az egy községben lakó zsidók erre gyengéknek éreznék magukat, más községben lakó gazdag zsidókat kérnek fel hogy czéljuk kivitelére nekik segítségül legyenek, kik saját érdekeik szempontjából is melléjük állanak és segítik őket a keresztyén kereskedő megbuktatására. Ha aztán a zsidók ily cselfogásaikkal a népet magukhoz csalogatják, ha a nép oly lelki szegény, oly vak, hogy át nem látott a szitán: akkor a zsidók, tervök sikerülván, markokba nevetnek a keresztyének ily bárgyúságán és portékáik árát ismét fellebb csapják, hogy előbb elvesztett pénzőket kamatostól busásan visszanyerjék, s nem levén többé keresztyén versenytársuk, úgy csalják, húzzák, nyúzzák a szegény népet, ahogy akarják. A zsidó nem sokat törődik becsülettel, tisztességgel, összevásárol hitelbe jó csomó portékát, összekér keresztyénektől jó csomó pénzt kölcsön, s akkor szedi-veszi sátorfáját, elinal más vidékre és ott gseftel: vagy pedig – mi igen gyakori eset – hamis váltót készít, saját felesége és más retyerutyájával suttyomban beperelteti magát és lefoglal-tatja mindenét, s így hamislelkűleg bukást színelve, megcsalja hitelezőit, és néhány nap múlva már felesége neve fityeg a boltajtó felett, s e módon hitelezőit kijátsza, megcsalja. Ott hol látod, édes polgártársain, hogy az üzlet a zsidó asszony nevére van írva, – biztos lehetsz benne, hogy a zsidó férfi már hamisan bukott, s hogy annak árucikkei a befont ke-

resztyén hitelezők pénzéből kerültek ki. Ilyen boltostól kétszeres mértékben óvakodj, mert jól tudhatod, kutyából soha sem lesz szalonna; ki mást megcsalt, téged is megcsal.

A nemtelen zsidó, mint a lesben álló róka. úgy áll ki az útra s erővel behúzza a vevőt boltjába; addig színeskedik, pletykál, hazudozik, szemtelenkedik, míg nyakába sózhat valamit. A legpiszkosabb furfangokat használják fel, hogy magukhoz csalogassák a vevőket; pohár pálinka – a már ismeretetett finom bundériumból, – darab pántlika, mézes-mázos hízelkedés, hazudozás az ő csalogató mesterfogásuk; de gondold meg keresztyén polgártársam, hogy ha engedve a zsidó szemtelenségének, boltjába jársz vásárolni, drágán fizeted meg ez oktalanságodat; mert még a hol nem sejtetted is, betegséget és halált veszel magadnak és családodnak. Ugyanis: czéljok lévén a zsidóknak a keresztyéneknek részint rabszolgákká tétele, részint kiirtása; azért nemcsak minden a keresztyének számára szánt enni és inni valót mérgeznek meg, hanem még a keresztyén kisdedek számára szánt játék-szereket, babákat stb. is mind mérges tulajdonságú festékkel kenik be, s e festéket csak enyves vízbe oldva kenik fel, hogy a mérges festék szabadon párologjon és az azokkal játszó kis gyermekek újjacskáira ragadjon, hogy azok vele megmérgezzék magukat, s hogy így betegséget, vagy lassú halált okozzanak. Sőt még a gyertyát, petróleumot is arzenikum-méreggel vegyítik hogy ez is betegséget vagy lassú halált terjeszzen az azt égető keresztyének közt. Mennyi gazságot követnek még el a zsidók, melyeket itt térszűke miatt elő nem adhatok; s mennyit olyant, melyet még nem is ismerünk. Kerüld tehát a zsidót, mint halálot; és családod minden tagjával és minden hozzád tartozóiddal távol-távol kerütsd a zsidót, mint a dögvészt. Vannak kik azt beszélnek, hogy egyszerűen ki kell a zsidót kergetni hazánkból, ablakait beverni, boltjait feldúlítani. Én óva intem a polgárokat s kérve kérem, hogy ily cselekményre soha és semmi körülmények közt ne engedjék magukat ragadtatni; ilyenre még csak ne is gondoljanak, mert ez által csak önmagukat sodorhatnák veszélybe. Nem kell őket bántalmazni, csak azon kell igyekezni, hogy ne érintkezzenek velök senki. Ne adja pénzét kölcsön senki a zsidónak, mert oda vész: ne adja nekik hitelbe se gabonáját, se borát, se más terményét, mert azok árát soha nem kapja meg. Ne legyen kezese, jótállója a zsidónak senki s ne írja alá váltóját senki, mert neki kell megfizetnie a zsidó tartozását. És ami legfontosabb: ne kölcsönözzön a zsidótól senki se pénzt, se egyebet, mert e kölcsön elveszi minden vagyonát! Távol kerüld a zsidót; mert a legkevesebb, mit veled tesz, az, hogy megkoppaszt és koldussá tesz: de ha teheti, testedben és lelkedben megront, megmérgez. Zsidó korcsmájába ne járjon senkise, bármily olcsón vesztegeti is méreg italát vagy ringyongy portékáját; annyival is inkább ne járjon senkise boltjába, mert ha olcsón adja a zsidó árucikkeit, rosszat ad, vagy pedig a keresztyén kereskedő megbuktatására a zsidóktól összeharácsolt pénzen vásárolt szemét portékát ad s így magukkal a keresztyénekkel igyekeznek megbuktatni a kereskedőt. Hadd menjen a zsidó boltba vásárolni a zsidó, a keresztyén pedig vásároljon a keresztyénnél. Azonképen zsidó szolgálatba ne álljon senki se, ne tegyen neki senki semmiféle szolgálatot; s ki ezeknek bármelyikét is cselekedné: zúduljon fel ellene minden községben a közönség kárhóztatása és megvetése. Ily eljárás mellett nem kell több

mint pár év, és szépen elpárolog a községből úgy Jónás zsidó, mint Ábrahám gazda, kiket tudom, senki sem fog megsíratni.

Ezeket óhajtottam én a keresztyén magyar népnek jelen szózatomban megbeszólni. Megvallom, örül lelkem, hogy alkalmam nyílt arra, hogy őszintén elmondhassam mindazokat, melyek lelkeket régóta nyomják. Tegye kiki szívére a kezét és ezeket tudva, úgy tegyen, mint lelke sugalja. E szózatom megírásánál táplált azon remény, hogy szóm nem leend pusztában elenyésző hang; találkozni fog számos község, hol a keresztyén lakosság a hazának ezen legfőbb ellenségeit, népünk ez undok szipolyait, nadályait, ezen nemzetünk testén élősi főreg gyanánt rágódó vipera-hadat – az általam megírt módon – lerázza nyakáról. Ha a nép e kijelölt utón halad, úgy a cél bizonyosan mielőbb el lesz érve, és így, de csak is így szabadulhatunk ki a zsidó rabiga alól. Az előadottakból világosan látható az, hogy ezen ártalmas bogarak körmei közül való kiszabadulásunk egyedül rajtunk, a népen függ; ha pedig rajtunk függ, úgy mindazon utakat, módokat, melyeken a poloskák elűzhetők lesznek, követni a népnek hazafias és maga iránti szent kötelessége.

Föl tehát polgártársaim! Minden községben legyen összetartó a keresztyén nép, mint összetartó szokott lenni a zsidó. Tömörüljenek össze a polgárok s egyetértve tegyék maguk közt törvénynyé az itt elbeszolt utasításokat, s a szerint cselekedjenek.

A kinek e szózat kezébe eljutand, ne elégedjék meg csupán azzal, hogy ezt elolvassa, hanem közölje ezt szomszédjával, közel s távoli rokonával, komájával, ismerőseivel. Ha társaságban összejönnek, beszéljék meg ez ügyet minél bő sebben; tanakodjanak rajta, hogy a körülményekhez képest melyik utat válasszák a zsidók ilyenmű megbuktatására és elűzésére. Jól megjegyezvén, hogy a zsidóság engesztelhetetlen halála, - ellensége a magyarnak és, az összes keresztyénségnek, s mint ilyen, a nemzet testén oly veszedelmes fekély, mely ha nem orvosolatik, elterjed, és végtromlást hoz a nemzetre.

Magyar Árpád.

Védbeszéd a vadkerti lázadási perben.

– A budapesti kir. törvényszék kiküldöttségének, márczius 2-án Kalocsán tartott ülésében tartotta Istóczy Győző mint védőügyvéd.

Tekintetes kir. büntető törvényszék!

A midőn elhatároztam magamat, a jelenleg tárgyalás alatt levő perben, védenczeim felhívására a védő szerepét elvállalni, tettem ezt nemcsak a célból, hogy aránytalanul súlyos vádak alatt álló egyének érdekeit a mindenkinek egyformán mérő törvény előtt hivatászerűleg képviseljem; hanem tettem ezt azon célból is, hogy ezen, a politikai pártszenvédély és pártbosszú által annyira elhomályosítani törekedett ügyben, melyet a fővárosi sajtó nagyrésze mindjárt a m. é. június 8-kán délután Vadkerten végbement események után tendencziós módon sokszorosán nagyított s elferdített alakban iparkodott az ország közvéleménye előtt feltüntetni, – csekély erőm és tehetségem szerint, tényleges mérveire redukálni megkísérltem, s ez által azon ügynek is, a melyet más téren képviselek, e téren is az igazsággal megegyező szolgálatot tehessek.

És itt, mindjárt beszédem elején kénytelen vagyok azon nézetemet kifejezni, hogy tekintve a végtárgyalás eredményét, a jelen ügyben a kir. főügyészség, – a melynek utasítása folytán lőn a budapesti kir. ügyészség által a lázadási vád emelve, – túl lőtt a célon. Túl lőtt pedig a célon két irányban.

Először is a m. évi június 8-kán Vadkerten történt kópviselőválasztási zavargásokat egy vonalba helyezte a legutóbbi években az ország különböző vidékein előfordult zsidóellenes zavargásokkal.

Csakhogy igen lényeges különbség van a zala-, somogy, pozsony-, bars- stb. megyei zsidóellenes zavargások és a m. évi június 8-kán délután Vadkerten végbement zavargások között.

A somogy-, zala- stb. megyei zavargásoknál a csoportosulások s az ezek alatt elkövetett büntetendő cselekmények kizárólag a zsidók ellen mint zsidók ellen voltak irányozva. Az összeállott csoportoknak összekötő kapcsát és célját. kizárólag a zsidók személye és több helyütt vagyona ellen intézendő támadások képezték, s így a törvényt alkalmazó bíróság legalább is plausibilis alapon alkalmazhatta ezen esetekben a kir. ügyészség által hivatkozott 153. és 155. §-ait a btkvnek.

S mégis a nagymélt. kir. Cúria több esetben, nevezetesen a Bars-megyében Vihnyén és Peszenyéren 1883. szeptemberben végbement zsidóellenes zavargások ügyében, a melyeknél pedig 300 frtnyi értéknek zsidóktól való elrablása is forgott fen, – a legutóbbi hetekben hozott ítéletében csak a btkv. 175. és 176. §-aiba ütköző magánosok elleni erőszak büntetést állapította meg, s illetőleg a nagytekintetű kir. ítélő táblának ezen minősítését elfogadta s helybenhagyta.

Ha tehát specificus zsidóellenes zavargási ügyben mindkét felső bíróságunk nem látta a lakosság egyik osztályát, nemzetiségöt vagy hitfelekezetöt fegyveresen megtámadva, s éhez képest a lázadási minősítést döntvényileg helytelenítette: mennyivel kevésbé minősíthetők a képviselőválasztások izgalmai közepette egy, épen az ellenpárt által törvényesen összehívott választói gyülekezeten s ennek alkalmából előfordult zavargások lázadásá, akkor, a midőn a zsidók is nem mint a zsidó hitfelekezet és a zsidó nemzetiség tagjai szerepelnek, hanem szerepelnek mint pártemberek, mint kortesek, és pedig a választási mozgalmakban igen tevékeny részt vevő kortesek.

A magyar képviselőválasztásoknál pedig köztudomás szerint a pártok nemcsak csúfnevekkel szokták egymást traktálgatni – a miket a választási mozgalmak alatt senkinek se jut eszébe büntetendő cselekményeknek minősíteni; – de biz nem ritkán megesik az is, hogy a t. választók és nemválasztók az ellenpárti t. választókat és nemválasztókat meg is dobálják, meg is kergetik; s az ekkép megkergetettek és megdobáltak, főleg ha testi sértés esete nem forog fen, nemcsak hogy panasza nem mennek a szolgabíróhoz, a bírósághoz vagy az ügyészséghez, de még el is tagadják az ilyen korteskedési kalandjaikat.

A kortesek meg pláne még rútabbul is szoktak jární. Biz nem egyszer megtörténik, hogy elverik a vigyázatlan és tolakodó korteseket, s be is dobálják az ablakaikat; s ezen nem alkotmányos és nem törvényes korteskedési eszközök alkalmazása miatt a tettesek, a tettükhöz mért büntetést elveszik ugyan; de azok miatt a sértett felek, legyenek ezek akár katolikusok, akár protestánsok vagy óhitűek, akár magyarok, akár

németek, tótok vagy szerbek stb. nem futnak mint katolikusok, mint protestánsok s mint óhitűek, vagy mint magyarok, mint németek, mint tótok, mint szerbek stb. az ügyességhez és bírósághoz, s nem emelnek panaszt azon az alapon, hogy az ő hitfelekezetük vagy nemzetiségük ellen „fegyveresen” lázadás követtetett el, s bizonyára a kir. főügyész úr se találná helyét ily esetekben a lázadási vád emelésének

Ha tehát az e hazának keresztény hitfelekezeteihez, nemzeti-ségeihez és osztályaihoz tartozó egyéneket mint pártebereket a képviselőválasztáskor nem védi a btk. 153. és 155. §-a: minő alapon, minő jogcímen követelik az „izraelita polgártársak”, hogy ők a választási korieskedések alatt privilégiummal ruháztassanak fel, s hogy az ő, és csakis az ő kortesbőrük szent és sérthetetlen legyen?

Már pedig, hogy a vadkerti izraeliták igen élénk részt vehettek múlt évi júniusban a választási mozgalmakban, eléggé jelzi ezt a Gajári kíséretében Vadkerten volt Kuhl József hit alatt kihallgatott tanúnak azon nyilatkozata is, hogy ő és társai még meg is rótták a kortes-nép közé toladott zsidókat e szavakkal; „Mikor antiszemitikus mozgalom van, – minek szemtelenkednek ide!”

Hogy pedig Vadkerten a zsidók közül csak a korteszsidókra haragudott a nép, bizonyítja az is, hogy, míg az ottani korteszsidóknak meggyűlt a bajuk az antiszemita párti néppel: addig a többieknek, s köztük a hit alatt kihallgatott Rubinstein Mayernek, a ki pedig szinte künn járt a nép között, saját vallomása szerint egy rossz szóval se történt semmi bántódása.

Ha az „izraelita polgártársak” a magyar szabadság, a magyar alkotmányos élet jótéteményeiben résztvesznek, s ma már elmondhatjuk: túlságos mértékben résztvesznek, – mert ezen magyar szabadság-előnyeiből az oroszánrészt épen ők veszik ki, ők szedik le annak tejfelét, míg a mi részünkre jóformán csupán csak a savó marad, – szóval, ha ezen magyar szabadság, a magyar alkotmányos élet fényoldalaiból rájuk oly nagy rősz esik: akkor honpolgári kötelességük, ezen magyar szabadság és magyar alkotmányos élet árnyoldalaiban is annyi részt mindenesetre venni, a mennyit e haza többi polgárai minden zúgolódás nélkül eltérnek.

Bármennyire előrehaladt is közéletünk elzsidósodása, mégis nehezen akarjuk elhinni, hogy a btk. 155-ik lázadási §-a egyes-egyedül csak a zsidók számára, csak a felséges zsidóság úralmának biztosítására lett volna megalkotva. Pedig úgy látszik, mintha mégis így lenne a dolog, mert a btk. életbelépte óta e §-t tudtommal tényleg egyedül csak a zsidóság vette igénybe.

De másodsor, a kir. főügyesség túl lőtt a célon akkor is, a mikor a m. ó. választások alkalmából az ország több kerületében végbe ment képviselőválasztási zavargások közül épen csak a vadkerti események miatt emeltetett lázadási vádat; holott köztudomásúlag a vadkerti zavargások úgy terjedelemre mint intenzivitásra nézve sokkal kisebb mérvűek voltak, mint a mindszei, gyergyói, kolosvári stb. választási zavargások, sőt mondhatni vérengzések.

En nem tudom, mi történt a most említett zavargások és vérengzések tetteseivel. Annyit azonban tudok, hogy lázadási vád egyik esetben sem emeltetett, s még a kolosvári esetben is – amint a lapok-

ból nemrég olvashattuk, – csak a magánosok elleni erőszak címén emeltetett vád.

„Igen, – de hát „Üssük a zsidókat!” kiáltás volt a csoport jelszava Vadkerten, s ez is egy oly körülmény, amely az ottani eseményeket a 153. §-ba ütköző lázadésként tünteti fel,” – mondja a vádhatározat és a közvádoló kir. ügyész úr, imént hallott vádbeszédében.

Hát ezen ellenvetésre megjegyzésem az, hogy az „Üssük a zsidókat” kiáltást még az izraelita tanúk jó része sem hallotta; de nem hallotta e kiáltást a meghitelt s ez iránt felkérdezett keresztény tanúk túlnyomó többsége sem; köztük számos az intelligenciához tartozó férfiú, – olyanok, akik az egész esemény lefolyása alatt, az utcán voltak, sőt a kivonuláskor testi sértéseket is szenvedtek.

Nem hallották pedig az „üssük a zsidókat” kiáltást a többek között: Dulai András, Marsai Lajos, Somogyi János, Búrgetti Ferencz, Hlaváts János, Bergl Adolf izraelita, Kütsan Vincze csendőr, Tepliczki Gyula, Benedikti Andor, Mihályfi Lajos, Ötvös Nándor, Tóth Pál, Kuhl József, Horváth Ferencz, Gajári Ödön, Grósz József, Zsigrai László, Bohus Lstvánné, Salacz Gergely, Scharffenberger Ferencz, Eifert Pál, Baksa Gergely, Eiler Henrik (KJam veje), Schroth Henrik, Szabó János, Rubinstein Mayer izraelita, majdnem kizárólag Gajárista tanúk.

Mármost, ha a kihallgatott s meghitelt tanúk túlnyomó nagy része, *olyanok*, kiknél a vota nemcsak numerantur, hanem ponderantur is, olyan tanúk, a kik az eseményeknek nemcsak szemléelői s figyelői, hanem részben szenvedőlegesen szereplői is voltak, nem hallották az „Üssük a zsidókat” kiáltást, míg mások, mint Tóth Pál, Salacz Gergely és Schwarz Mátyás izraelita csak a „Üssük a zsidópártot! kiáltást hallották: mi következik ezekből?

Először is következik az, hogy azon tanúk, a kik vallomásuk szerint hallották az „Üssük a zsidókat” kiáltást, – úgy látszik nem tudnak különbséget tenni az „Üssük a zsidókat” és „Üssük a zsidópártot” kiáltások között, ami pedig lényegesen két különböző dolog; mert az „Üssük a zsidópártot” kiáltás képviselőválasztási mozgalmak idején olyan kerületben, ahol antiszemita párt és antiszemita párti jelölt van, – nem esik súlyosabb beszámítás alá, mint másutt az „Üssük a jobbpártot”, „Üssük a balpártot” vagy „Üssük a habarékpártot” vagy akár „Üssük a balpártot” kiáltás.

Másodszor, a következtetés az, hogy a legrosszabb esetben, feltevéve hogy hallatszott is itt-ott az „Üssük a zsidókat” kiáltás, – ez egyáltalán nem volt az egész tömegnek általános jelszava, hanem csak kisebb, kinyomozhatlan maradt, valószínűleg gyermekekből álló csoportoké; s így, mégha csakugyan hallatszottak is itt-ott egyes „Üssük a zsidókat” kiáltások: ezek az egész eseménynek lázadási jelleget a btk. 153. §-a értelmében egyáltalán nem adhatnak s nem is adnak.

A „zsidó” kifejezés tehát csak az ellenpártiak, a Gajáristák általános kortes csúfnevéül tekinthető s tekintendő, a melylyel a vadkerti antiszemiták a Gajáristákat illették; s az „Üssük a zsidókat” kiáltások, tekintve hogy Vadkerten egy zsidót se ütöttek agyon, s még egyetlenegy zsidót se vertek meg, – csak a drasztikus korteskiáltások kategóriájába esnek.

De hát, azt mondja a vádlevél és a közvádoló kir. ügyész úr

imént hallott vádbeszédében, hogy az „Üssük az urakat” kiáltás is hallatszott.

Erre nézve ismét bátor vagyok megjegyezni, hogy ezt a kiáltást a meghitelt s ez iránt felkérdezett tanuk túlnyomó nagy része szinte nem hallotta, és pedig nem hallották olyanok, a kik a vadkerti események egész lefolyásának szemlélői, megfigyelői s részben szenvedői szereplői voltak.

Nevezetesen *nem* hallották: Dulai András, Marsai Lajos, Somogyi János, Búrgetti Ferencz, Hlaváts János, Bergl Adolf izraelita, Tepliczki Gyula, Benedikti Andor, Mihályfi Lajos, Tóth Pál, Kuhl József, Horváth Ferencz, Gajári Ödön, Gross József, Zsigray László, Salacz Gergely Scharffenberger Ferencz, Eifert Pál, Baksa Gergely, Eiler Henrik (Klam veje), Schróth Henrik, Szabó János, Rubinstein Mayer, majdnem kizárólag Gajárista tanuk.

Mi következik ebből? Ismét az, hogy az „Üssük az urakat” nem volt az egész tömegnek a jelszava, hanem legrosszabb esetben csak egyes kisebb, kinyomozhatatlan csoportoké, s így az itt-ott felhangozhatott „Üssük az urakat” kiáltásokkal nem lőn az egész eseményre a socialisztikus bélyeg rányomva.

De ha hallhatók voltak is itt-ott egyes „Üssük az urakat” kiáltások: ez bizonyára nem az egész úri osztály elleni jelszó volt, hanem csak a Gajári úrral Vadkertre bevonult úrakra vonatkozott, a kik kortesvezérek voltak.

Már pedig a filoszemita urak egyáltalán nem vehetik kizárólag a maguk részére igénybe az „úri osztályhoz” való tartozhatást; mert hát az antiszemita urak is bizony csak reklamálhatják és reklamálják is a maguk részére az úri osztályhoz való tartozásukat. Ezekre pedig a vadkerti antisemiták nemcsak hogy nem haragudtak; de sőt mivel velük egy párton, az antiszemita párton voltak, – még ragaszkodással és odaadásal is viseltettek irántuk s vezéreikül ismerték el őket.

Aztán socialisztikus és kommunisztikus népmozgalmak az illető helyen, az illető faluban birtokos urak ellen szoktak irányulni, nem pedig vándor kortesuton levő urak ellen, a kik ha szépen otthon maradnak, és nem zavarják fel a békéjét egy ellenpárti községnek, a mely az ő pártjukról s ennek elveiről semmit se akar tudni: bizony egy vadkerti ember se szólt volna rájuk egy rossz szót se, de még általában egy szót sem.

Az „Üssük a zsidókat, üssük az urakat” kiáltásokra nézve még két jellemző adatot hozok fel.

Az egyik Körösi György tanú azon nyilatkozata, hogy „Üssük a zsidókat, üssük az urakat” kiáltásokat hallott, mikor őket ütötték, kapcsolatban Szekulesz Sándor izraelita azon nyilatkozatával, hogy hallotta, mikép kiáltották: Azokat az urakat, t. i. a kocsin ülőket üssük!

Íme, ebből is nyilván látható, hogy Vadkerten a keresztényeknek is „*zsidó*” volt a kortes csúfnevük, ha Gajáristák voltak; s látható továbbá az is, hogy az urakat mint a zsidópárton levőket kiáltották ütni; tehát az üssük az urakat kiáltás nem az egész úri osztály *ellen*, hanem csak a Vadkertre vendégszerepelni jött filoszemita párti úrakra szólt.

A másik jellemző adatot Gajári Ödön úrnak, a jelenlegi képviselőnek a vallomása nyújtja.

Gajári Ödön úr ugyanis a vizsgálat alkalmával vallotta, s e vallomását a végtárgyalás folyamán is kifejezetten fentartotta, hogy – saját szavait idézem – hogy: „nem hallottam ugyan az „Üssük a zsidókat, üssük az urakat” kiáltást; de az eredményből következtetve és a tényekből ítélve, melyek szerint a kövek és botok *mindenki ellen kivétel nélkül* dobáltak, fel kell tételeznem, hogy ilyen kiáltások hangozhattak.”

Ebből azonban épen nem az következik, a mit Gajári úr gondol; hanem annak egyenesen az ellenkezője, az t. i. hogy az „Üssük a zsidókat, üssük az urakat” kiáltások kivétel nélkül minden Gajáristára szóltak, lettek legyen ezek zsidók, keresztények, urak és parasztok, a kik a vadkerti antiszemita pártiak előtt mind „zsidók, zsidópárti urak” voltak.

Világos tehát, hogy e kiáltások se felekezeti, se nemzetiség, se osztály ellen irányultaknak nem tekinthetők s nem is voltak azok.

Hogy Vadkerten antiszemitikus színezete volt az ott végbement zavaroknak, és pedig nem vallási, nem társadalmi, hanem politikai antiszemitikus színezete: annak az a természetes magyarázata, hogy a politikai antiszemita pártnak képviselőjelöltje volt felállítva a dunapataji kerületben, a hol ekkép antiszemita párt állott filoszemita párttal szemben.

Az antiszemita párt pedig napjainkban egy, politikailag jogosult országos párt, elismert politikai tényező úgy a parlamentben, mint a parlamenten kívül, s ekkép annak törvényes avagy törvénytelen ténykedései csak olyan tekintetből bírálendók és bírálhatók meg, mint a többi országos politikai pártok törvényes és törvénytelen ténykedései.

De hát a vadkerti nép nem is az a nép, a melyet felekezeti-ség, vallási fanatikus érzelmek vezérelnének. Mikor az országban a legutóbbi években a zsidóellenes kravallok járták, midőn a levegőben volt a zsidóellenes tüntetések szele: Vadkerten a legmélyebb nyugalom, a legpéldásabb rend uralkodott.

De tovább megyek. Daczára annak, hogy Vadkerten az antiszemita pártiak legnagyobb részt evangélikusok voltak: jelöltjük egy katolikus plébános volt, a kinek jelöltségeért rajongtak, s a kinek ügye iránti buzgalom hozott épen többeket ide a vádlottak padjára.

Kell-e ennél eklatánsabb bizonyíték arra nézve, hogy a vadkerti nép keblében nem lobog a felekezeti-ség, a vallási gyűlölet lángja a más vallásúak iránt?

De nincs talaja a vadkerti népnél a socialisztikus, kommunisztikus eszméknek, nincs talaja az u. n. úri osztály elleni gyűlöletnek sem. Földosztási teoriák s ez irányú praktikus kísérletek soha se voltak náluk honosak.

Hanem igenis a vadkerti nép, a helyett hogy felosztotta volna, „megvásárolta ezelőtt 16 évvel a báró Orczy családnak 13500 holdas szomszédos uradalmát egy millió frt árban, s a b. Orczy család hajdani vadas kertjét, virágos kertté alakította át.

Mert hát Vadkert községét azért hívják Vadkertnek, mert a hagyomány szerint annak helyén hajdanában a b. Orczyak vadas kertje állott, nem pedig azért, mintha Vadkertet vademberek lakták.

De menjünk tovább a btk. 153. lázadási §-nak a jelen esetre alkalmazhatlansága kérdésének fejtegetésében.

A 153. §. szerint „lázadást képez azon csoportosulás is, melynek célja: a polgárok valamelyik osztályát, nemzetiségét vagy hitfeleketét fegyveresen megtámadni.”

Hát itt legelőször is az a megjegyzéseim, hogy a m. ó. június 8-kán délután Vadkerten történt csoportosulást korántsem a 153. §. által büntetéssel sújtott cél hozta együvé; hanem ellenkezőleg együvé hozta azt a legtörvényesebb és a legalkotmányosabb cél: t. i. megjelenni a Gajári Ódon képviselőjelölt által a szolgabírónál és a községelöljáróság-nál kellőleg bejelentett választói gyülekezeten.

A vadkerti nép tehát a kérdéses napon teljes joggal csoportosulhatott össze

Aztán meg a Vadkerten, m. é. június 8-kán délután alakult csoportban nemcsak Fülöp-pártiak s antiszemiták, hanem Gajári-pártiak és filoszemiták is voltak.

Ha tehát minden, a csoportban volt egyén, pusztán ezen tény folytán részes a lázadásban: úgy lázadási vádat kellett volna emelnie a kir. ügyésznek nemcsak Crajári úr emberei, hanem még maga Gajári Ödön úr ellen is.

Ilyen abszurd következtetésre vezet az embert a 153. §-nak a jelen speciális esetre való alkalmazása.

A Vadkerten, m. é. június 8-kán délután történt csoportosulás tényében tehát nem foglaltatik a 153 §. szerinti lázadás kritériuma.

De hisz a btk. ezen §-ának e tekintetben való hiányosságát maga a vádhatározat is érezte; mert ebben csak az állítólagos lázadásban állítólag „*tettlegesen*” résztvettek ellen emeltetett a lázadási vád; a mi a törvény §-ának a lázadás e nemét meglehetősen szűk körre szorító magyarozatát képezi.

A 153. §. továbbá a cselekmény minősítésénél világosan kiköti azon feltételt, hogy a támadás „*fegyveresen*” céloztassék, illetőleg törtenjék.

S itt ismét azon kérdés áll elő: mi értessék „*fegyver*” alatt?

Úgy a fegyver szónak közönséges értelme, mint technikai defíniója szerint „*fegyver*” alatt manapság az ágyún kívül csak a puska, pisztoly, kard, lándsa, tör és szurony értetnek.

Vadkerten pedig nemcsak az ágyúnak, de még csak, a zsidók által is oly mesterileg kezelt revolvernek se volt semmi szerepe.

De hát a kir. ügyési indítvány értelmében hozott vádhatározat és a közvádló kir. ügyész úr vádbeszéde szerint Vadkerten a csoport „*kövekkel, botokkal, összetört zászlónyelekekkel, furkós botokkal, füttykösökkel, pizskafákkal, gereblyékkal, karókkal, husángokkal, dorongokkal volt felfegyverkezve.*”

Amint látjuk, a collectióból épen még csak a nyomórúd, meg a gerenda és mestergerenda hiányzik.

A végtárgyalás eredménye azonban ezen auxesiseket siralmas módon redukálta.

Mert eltekintve attól, hogy a homok talajú Vadkerten követ még pénzért se lehetne kapni, a meghitelt s e részben felkérdezett tanuk túlnyomó többsége vagy egyáltalán nem látott botokat a vadkertiék-

nél, vagy pedig, mint Körösi György, Kozma Imre, Kuhl József, Horváth Ferencz és Kovács Ferencz csak botokat, Kütsan Vincze és Lacza János közönséges botokat, Tóth Pál pálczákat, de nem sokaknál, láttak, Tichy Ádám 'kis, közönséges parasztpálczát, Tepliczki Gyula pedig pláne csak nádveszőket, és Mihályfi Lajos kis vesszőket látott.

Furkósbotok, füttykösök, karók, husángok, dorongok pedig nagyító üveggel se voltak felfedezhetők.

De hát tegyük fel, hogy a botok skálája egész a dorongig, nyomórudig és gerendáig ment volna is, – váljon tekinthetők-e ezek „*fegyverek*”-nek, a melyekkel való támadás képezi egyik további ismérvét a 153. §. lázadási büntetvényének?

A büntetőjog a közjognak kiegészítő részét képezi; a közjogban pedig szinte elv, hogy „*Favores ampliandi, odia restringenda*”.

Ezen elvet a jelen perben úgy a kir. ügyészség, mint a vádhatározat már alkalmazta akkor is, a midőn, a mint említtem, a btkv. 153 §-a alapján csak a csoportosulásban állítólag *tettelesen* résztvettek ellen emeltetett a lázadási vád.

De továbbá általános törvényt magyarázási elv az, hogy a kivételek legszigorúbban magyarázandók. A „*fegyveresen*” való támadás pedig kivételt képez a btk. 152. §-ának általános rendelkezése alól, a mely *minden* csoportos támadást az országgyűlés, a magyar kormány stb. ellen lázadásnak minősít; míg a 153. §. egyenesen *fegyveres* támadást követel meg.

Ahol a törvényhozó a tulajdonképeni fegyvereken kívül más ártó eszközöket is megkíván valamely büntetendő cselekmény minősítéséhez, ott ezt világosan ki is mondja.

Így a kihágási btk. 75. §-ának 2-ik bekezdése világosan különbséget tesz a fegyver és *más veszélyes eszköz* között; tehát a magyar törvényhozás a fegyver fogalmát világosan csakis a tulajdonképeni fegyverekre szorítja.

Ezen értelemben voltak ugyan a vadkertiék némelyikénél m. é. jun. 8-án *veszélyes* eszközök – mert hisz bizonyos körülmények között a botokat is veszélyes eszközöknek lehet tekinteni; de fegyverek, – azok nem.

A fegyver fogalmának definitiójában s ennek a legtágabb kiterjesztésében ha valamely kormányzati rendszer, hogy bizonyára a Bach-rendszer fejteit ki legnagyobb virtuozitást.

De mégis, ha valaki a Bachkorszak alatt a Polizei-Chefhez vagy a Bezitksrichterhez fegyverengedélyért folyamodott volna avégből, hogy bottal vagy kis, közönséges parasztpálczával vagy, mondjuk, füttykössel kezében járhasson: az a Bachhuszár méltó haragjában bizonyára még meg is bírságolta volna a nem gut gesinnt folyamodót azért, hogy gúnyt akart űzni a Systemből.

Reméljük, az alkotmányos magyar aera csak nem akar e tekintetett túltenni a Bachkorszakon.

Miután tehát ezek szerint a vadkerti zavargások alatt „*fegyveres*” támadás se nem czéloztatott, se nem történt: a btk. 153. §-a a jelen ügyben ez okból sem alkalmazható.

Nem lévén tehát alkalmazható a 153 §., természetes dolog, hogy a 155 §. súlyosabb minősítése sem alkalmazható, már csak azon okból

sem, mert a végtárgyalás adatai szerint teljesen megdőlt az a vádhatározatban hangoztatott vádpont is, mintha Müller Dávid boltjából, személy ellen intézett fenyegetéssel és erőszakkal szivarokat vittek volna el, mintha tehát rablás is történt volna.

És most elérkeztünk volna ennek a felfújtt lázadási pernek a legsötétebb pontjához

Sötétnek nevezem ezt a pontot nem azért, mintha tán a vadkertiek ténykedéseinek legsötétebb pontja lenne, hanem legsötétebb pont ez azon, részben a legaljasabb indokokból eredő delátiók, hamis feladások, hamis vádaskodások sorozatában, amelyekben ez a bűnper oly rendkívül gazdag.

Egy zsidó boltos 4 vadkerti legényt azzal vádol, hogy boltjából szivarokat 12 fit értékben, személye ellen elkövetett erőszakkal elvittek

Erről az állítólagos rablási cselekményről azonban Müller Dávid panaszkodó boltosnak egyetlenegy tanúja sincsen; noha a panaszos kijelentése szerint saját felesége és a két Szeligmann nő is benne voltak a boltban.

A zsidó nők azonban, nem lévén oly jártasak a Talmudban, mint a férfiak, mit tesznek, hogy ne kelljen hamisan tanúskodni a meg nem történt rablási tény mellett?

Müller Dávidné, egyik vallomása szerint elájult; a másik vallomása szerint pedig annyira megijedt, hogy azt sem tudja, ki volt bent a boltban

Szeligmann Hermanné kijelenti, hogy a boltból kifutott; Szeligmann Júlia pedig egyenesen azt vallja, hogy senki se tört be a boltba, hanem a legények csak az ajtóközben maradtak s a félüveges ajtó ablakátütöték be pálcával

Számtalan tanú lett ezen fontos kérdés iránt kihallgatva; de egyetlen egy se képes bizonyítani a rablási tény elkövetését.

De tartunk tüzetes szemlét az idevágó tanúvallomások fölött, (Felolvastatnak a tanúvallomások.)

A most ismertett tanúvallomásokból kétségtelenül kiderül, hogy Müller boltjának ajtaját senki se törte fel, hogy ekkép senki se nyomult be boltjába, következeskép onnan szivarokat senki se rabolhatott s nem is rabolt el.

Han m igenis, szilaj kedvben levő legények – hogy kik? nincs constatálva, – a falusi zsidó boltosok irányában használni szokott hangon és modorban szivarokat pénzért kértek Müller Dávid trafikanstól, s mivel ez, ijedtében a boltajtót beriglizte, s nem adott nekik szivart, efölötti bosszúságukban, a félüveges ajtónak üvegtábláját beütötték, s ezzel a boltajtomélyedésből kijöve, tovább mentek.

A 4 vadkerti legény ellen Müller Dávid boltos által emelt rablási vád tehát hamis vád, amely hamis vád miatt a 4 vadkerti legény a nyári legnagyobb dolog időben 6 hétre vizsgálati fogságba lón vetve

Tek. kir. tszék! Az eddig elmondottakból nézetem szerint eléggé kiderül az, hogy a védeczeim ellen a btk. 153. §-ába ütköző s a 155. §. szerint minősülő lázadási büntett meg nem állapít ható; mert a lázadási bűntény kritériumai s így tárgyi tényálladéka teljesen hiányzanak. A lázadással vádolt s a vádlevélben I. pont alá foglalt vádlottak közül tehát azokra nézve, akikre nézve a végtárgyalás folyamán vala-

mely büntetendő cselekmény jogszerűleg rábizonyult, – a btk-ben más minősítés keresendő.

S itt ismét emlékeztetek a kolozsvári képviselőválasztási zavargásokra, amelyekre nézve a btk. 175. §-ba ütköző és a 176. §. szerint minősülő „magánosok elleni erőszak” címén emeltetett vád.

Csakhogy e tekintetben az analógia nem egészen találó annyiban,, amennyiben úgy a kolozsvári, mint a Mindszenti, mind a Gyergyói és Jászberényi esetekben a zavargásokat, a támadást azon párt kezdte, s az erőszakoskodásokat annak a pártnak a tagjai vitték véghez, amely párt-hoz tartozó egyének e miatt a vádlottak padjára kerültek; holott a vadkerti esetben a támadást azon párt kezdte, s erőszakoskodásokat azon párt tagjai is vitték véghez, amely pártnak tagjai ma itt vádiókul és terhelő tanukul szerepelnek.

Ezen állításomat a végtárgyalás adatai nyomán a következő tényekkel igazolom.

Ugyanis Somogyi János akkori községbíró, Katzenbach Ádám akkori rendőrbíró, Eötvös Géza szolgabíró és Burgetti Ferencz, Scharffenberger Ferencz, e részben felkérdezett tanúk vallomásai szerint m. é. június 8-án délután nemcsak hogy nem volt semmi forrongás, de ellenkezőleg a legteljesebb rend és nyugalom uralkodott még akkor is, mikor a községbe a Gajári kísérete bevonult. A bevonulás akadálytalanul történt meg. A vadkerti nép csak képviselőjelöltjét, Fülöpp Györgyöt éljenezte, a képviselőjelöltet éljenezni pedig, még az ellenpárttal szemben is, úgy hiszem mindenki teljesen alkotmányos jognak és szokásnak fogja tartani. A vadkertieknek a bevonuló idegen ellenpártiakkal szemben követett magatartása ellen tehát törvényes szempontból semmi kifogást se emelhetni.

S most lássuk, hogyan viselték magukat az ellenpárti idegen községbe bevonuló Gajáristák?

Legelőször is constatálandó, hogy maguknak a Gajárista tanuknak: névszerint Horváth Ferencznek, Kovács Ferencznek, Ötvös Nándornak, nemkülönbén Widerker Márk csendőrségi őrsvezetőnek, Fagyas Gergely és Kütsan Vincze csendőröknek hittel erősített vallomásai szerint a Gajáristák közül a parasztbeliek, ha részegek nem is, de borosak, illumináltak mindenestre voltak.

Kétségtelen tehát, hogy Vadkertet egy, bortól felhevült állapotban levő s így a rakoncziatlankodásra természetes hajlammal bíró, több száz főnyi néptömeg szállotta meg, amely, a járási szolgabíró, a kir. járásbíró s annyi úri kortes jelenléte által vérszemet kapva, hátát fedezve látva, s ekkép ellenmondást nem tűrhetve, a pusztán Fülöpp György ártatlan éljenzésére szorítkozott vadkertiak insultálását s ekkép az antiszemita pártiak terrorizálását könnyen vehette célba.

S a provokációkat, insultálásokat a Gajáristák már a bevonuláskor meg is kezdték.

Eltételezve a provokáló s insultáló kiáltásoktól, melyeket a bevonuló Gajáristák a Fülöpp Györgyöt éltető vadkertiékhez intéztek, melyeknek: a házaik előtt álló nőkhöz, mint Sárközy Pálné és Meskó Jánosnéhoz intézett, s még obscoen taglejtéssel is kísért ocsmány, trágár kiabálások, s. Csáki András, öreg Fecske Mihály, Meskó János, Heck János, Kohlmann Henrik és Kugelmann Henrik tanúk vallomásai szerint Schróth

László községi közgyámnak e kiáltása: „Ordítanak a szamarak!”, mely kiáltások a vadkerti Fülöppárti lakosságot, férfiakat úgymint nőket a legmélyebben sérthették, a Gajáristák már a bevonuláskor megkezdték a tettlegességeket.

Úgyanis Kütsan Vincze csendőr vallomása szerint a bevonuláskor a kalocsaiak lökdöstek a vadkertieket.

Zsigray László, Monori János és Meskó János tanuk hit alatti vallomásai szerint Szerényi (azelőtt Schulhof) Adolf izraelita, kiskőrösi városi írnok, mindjárt a bevonuláskor egy vadkerti fiút, aki Fülöpp Györgyöt éltette, az utcán a nép láttára úgy fellökött, hogy hanyatt a földre esett.

Továbbá Ocskó Alajos tanú vallomása szerint a bevonuláskor egy Gajárista zászlótartó, aki épen Gajári Ödön képviselőjelölt 4 lovas fogatján ült, zászlajával a Fülöpp Györgyöt éltető fiatalság és asszonyok közé ütött, s a zászlóval Ocskó Alajost úgy föbe ütötte, hogy 5-6 napig tartó daganat támadt a fején.

A Gajári úr kísérete a községhez elé vonulván, ott a kezdetet derekasan folytatta.

A jelt az erőszakoskodások megkezdésére a községhez elé maga Somogyi János akkori vadkerti községbíró adta meg azzal, hogy öreg Faragó András, Csáki András, Kohlmann Henrik, Meskó János, Szabó János és Kugelmann Henrik tanuk vallomásai szerint, az asztalra felállva, s a folyton Fülöpp Györgyöt éljenző csoportra rámutatva, e felhívást intézte az ott lóháton lévő csendőrhöz: „Csendőr úr, ezt a csapatot ütni, vágni és szúrni kell az én felelősségemre.”

A hivatalos hatalmával ekként a btk. 472. §-a értelmében visszaélő s illetőleg a 172. §. szerint büntetendő cselekmény elkövetésére mást egyenesen felhívó községbírónak ezen eljárása nyomban meg is termetté gyümölcsseit; amely gyümölcsök érlelését hathatósan elősegítette Schrotli László közgyám azzal hogy a tömeg közé menve, ott Meskó János, maga a sértett fél Lehoczky Márton meghitelt tanúk vallomásai, de maga Schrotli László beismerése szerint is, Lehoczky Mártont azért, mert „Éljen Fülöpp György”-öt kiáltott, arcul ütötte.

Ha már maga a vadkerti érdemes elöljáróságnak két tagja ilyen példákat adott a vidéki községekbeli Gajárista tömegnek, cseppet se lehet csodálkozni, ha ezen bortól felhevült állapotban levő tömeg most már minden féket veszve, derekasan hozzálátott a tettlegességekhez.

A Gajárista kíséret parasztbeli tagjai harcias hangulatának emeléséhez hozzájárulhatott egy felette sajnálatos körülmény is, amelyről csak a végtárgyalás folyamán nyertünk tudomást. Értem itt Gajári Ödön úrnak, a Vadkerten aznap programbeszédet tartani akart képviselőjelöltnek azon önbíráskodási tényét, amelyet saját vallomása, úgy Ritter Ferencz hit alatt kihallgatott tanúnak s magának Frei Fridriknek vallomása szerint is, azzal vitt véghez, hogy Frei Fridriket, aki Gajári úr szerint úgy taszítottatta magát ő hozzá, Frei Fridrik szerint pedig mások taszították őt Gajári úrhoz, – a községhez elé a néptömeg láttára arcul ütötte, (!) amely tényt tanúsítja Eötvös Géza járási szolgabíró is, aki hit alatti vallomása szerint ezért a nevezett képviselőjelöltet meg is dicsérte.

Sárai Dániel hit alatt kihallgatott tanú vallja, hogy őt, ki békeségesen viselte magát, a községhez elé egy kalocsai ember zászló

nyéllel úgy mellbe lökte balfelen, hogy sz. Mihálynapig ágyban fekvő beteg lett, s ez idő alatt napi 1 frt keresetétől meg lőn fosztva

Kugelmann Henrik hit alatt kihallgatott tanú vallja, hogy a községháza előtt őt egy kalocsai ember zászlónyéllel orrtövön ütötte, úgy hogy azonnal előtötte a vér, s 14 napig tartott sebének gyógyulása, tehát rajta súlyos testi sértés követetett el.

Ludas Eiler János vádolt panaszolja, hogy a kalocsaiak bicskával rontottak rá, két nagy s egy kisebb bicskaszúrást kapott fején, s bottal egy homlokütést. Gyógyulása 14 napig tartott. Ludas Eiler János ezen előadását támogatja Lehoczky Jánosné meghitelt tanú is, a ki őt, az utcán vele találkozáva a vértől elborítottan látta s Triebel Ferencz meghitelt tanú is, a kinek vallomása szerint Ludas Eiler János fején lyukat látott, s ő adott neki pálinkát a borogatásra. Napszámos ember lévén, 14 napi keresményét elvesztette.

És a helyett, hogy a tettesek kinyomoztattak volna, és Ludas Eiler Jánosnak elégtétel lett volna szolgáltatva: úgyanez a súlyos testi sértést szenvedett ember, a ki ellen, hogy úgy mondjuk, a vadkerti községi közbíró Frittmann Gáspár*) vallomásán kívül abszolúte semmi bizonyíték sincs, – ma, lázadási vád alatt itt ül a vádlottak padján.

Kesztl Máttyás hit alatt kihallgatott tanú vallomása szerint egy kalocsai ember ezt kiáltotta: „Másodmagammal kiverem a vadkerti svábokat a falújokból.”

Úgyancsak Csáki András hit alatt kihallgatott tanú hallotta, hogy a kalocsaiak kiáltották: „A vadkerti svábokat kiverjük a falújokból.” (A vadkerti nép egy része elmagyarosodott németekből áll. – Szerk.)

*) Frittmann Gáspár, a kir. ügyész által beidéztetett tanú, a végtárgyalásra szuronyos börtönőr fedezete alatt jelent meg, mert, mint egy pénzhamisító banda tagja, Budáról a Fortunából lett a vizsgálati fogságból átszállítva. Ezen körülmény miatt s egyéb, a végtárgyalás folyamán ellene napfényre jött súlyos gyanúokokból: ugyanis, miután hat, hit alatt kihallgatott tanú, névszerint Hirsch József, Hirsch Pál, Lupinek József, Majsai Farkas Károlyné, Vilonya Mihályné és Joó Henrik nő vallomása szerint Schwartz Jakab zsidó a saját csapost Frittmann Gáspárt 5 frtért fogadta volna fel arra, hogy a vadkerti Fölöppártiak neveit felírja s őket feljelentse; a képviselőválasztás után pedig ugyancsak Schwartz Jakab zsidó 25 frtot ígért volna neki, hogy Kopp Farkas házáat felgyújtsa, a mely ház csakugyan le is égett, – mondjuk mindezen okoknál fogva a védő ezen furcsa „tanú”-nak a meghiteltetését a leghatározottabban ellenezte. Kálosi budapesti kir. alügyész sürgetésére azonban a törvényszék Frittmann Gáspárnak a meghiteltetését elhatározta s foganatosította is.

A természetesen a kir. ügyész hatalmában volt Frittmann Gáspár „meghitelt” tanúság bűnügyében f. é. márczius 6-kán volt Budán a végtárgyalás, s ez alkalommal, míg pénzhamisító bűntársai 4-8 évi fegyházra s egyik bűntársa hamis pénz család használata miatt három évi börtönre ítéltetett: addig a zsidóság ügyének oly hasznos szolgálatokat tett Frittmann Gáspár, ugyancsak ez utóbbi bűntett miatt, nyilván az ügyési indítványnak megfelelőleg, csak hét havi börtönt kapott s nyomban szabadlábra is helyeztetett.

Felejthetetlen egy látvány volt ennek a szuronyos börtönőr fedezete alatt magát oly szerfölött jól érző „tanú”-nak Kalocsán a törvényszék előtt való megjelenése s viselkedése. Egész kihallgatása alatt, mely alatt mint valami Solon vagy Minos szórta a vádakat szegény falubeliei ellen, – oly „előkelő” magatartást tanúsított, mintha az összes jelenlők az ülésteremben csak „bliktri” lettek volna neki. Ő a legelső személynek érezte magát a teremben! Valóban, ez az ember nemcsak egy lélektani, de egy t ö r v é n y k e z é s i rejtély is volt. Tán egy-kettőnek a kivételével, az elítélt vadkerti vádlottak egyenesen ennek a „tanúnak” a „hit alatti” vallomása alapján vagy segélyével lőn csak elítélhető s ítéltetett is tényleg el.

S itt inter parenthesisim kérdezem a t. közzvádoló kir. ügyész úrtól: valjon a svábok, a mi szorgalmatos, hazafias németeink nem méltók-e arra, hogy a kir. főügyészségnek legalább is oly gondoskodásában részesüljenek mint a zsidók? S ugyanazért nem hajlandóé a t. kir. ügyész úr a főügyész úrhoz jelentést tenni az iránt, hogy Gajári Ödön volt képviselőjelöltnek a német nemzetiséget fegyveresen (mert, úgy gondolom, a bicska legalább is van olyan fegyver mint a bot, vagy a „kis, közönséges parasztpálcza”), mondom, fegyveresen megtámadó kísérete ellen a btkv. 153. §-ába ütköző s a 155. §. szerint minősülő lázadás büntette miatt vádat emeltetni méltóztatnék?

Kautzmann Jakabné, szül. Baumann Éva, hit alatt kihallgatott tanú vallja, hogy a fogadó áttellenében egy Gajárista bicskát rántott elő s rátámadt a bókén ott álló Windecker Ádáma, aki tanúnak figyelmeztetésére, elmenekült a helyszínéről.

De tettelegességeikre a koronát a Gajárista-kíséret több tagja azzal tette fel hogy Haskó Mihályt a vendéglő áttellenében levő Tiringer-ház sarkán egy közlök hátulról zászlónyéllel úgy nyakcsigán ütötte, egy másik pedig úgy ütötte orrtövön, hogy vértől elborítottan a földre zuhant, s ott majdnem egy negyed óráig eszméletlenül feküdt, honnét az asszonyok és leányok szedték föl, mely alkalommal 7-8 napig tartó testi sérüléseket szenvedett.

Ezen tény valóságát tanúsítják a hit alatt kihallgatott Haskó Mihályon kívül Kesztl Mátyás, Kohlmaiin Henrik és Horváth Gábor tanúk is. Ugyanezen esetre vonatkozhatik Marsovszky János tanúnak azon vallomása is, hogy a Tiringerház sarkán egy jól beborozottnak látszott Gajárista, összetörvén zászlója nyelét, azzal mint ütőszerral egy vadkertet úgy megütött, hogy a földreesett.

A türelmes vadkerti Fülöppártiaknál, – a kik ezen pillanatig semmi nemű tettelegességet nem követtek el, hanem csak képviselőjelöltjük Fülöpp György éljenzésére szorítkoztak, s legfőlebb csak a kalocsaiknak ütőszerrül szolgált zászlók közül egynéhányat önvédelemből elvettek és összetörtek, – ekkor már kezdett megszakadni a türelem fonala, s Gajári (külön képviselőjelöltnek a tűzre rossz fát tett kísérete, visszariadva provokálásainak, insultálásainak és tettelegességeiknek lehető következményeitől, egy trombitaszóval adott jelre kocsira kapott s kereket oldott,

Mi volt természetesebb már most, mint hogy a megfutamodott ellenségnek nyomában volt a falu apraja-nagyja, férfiak, nők, suhanczok, gyermekek, s hogy a méltatlan elbánás fölötti általános felháborodásban egyesek oly tettekre is engedték ragadtatni magukat, melyek a btkv. §§-ba ütköznek.

(Vége a jövő számban.)

